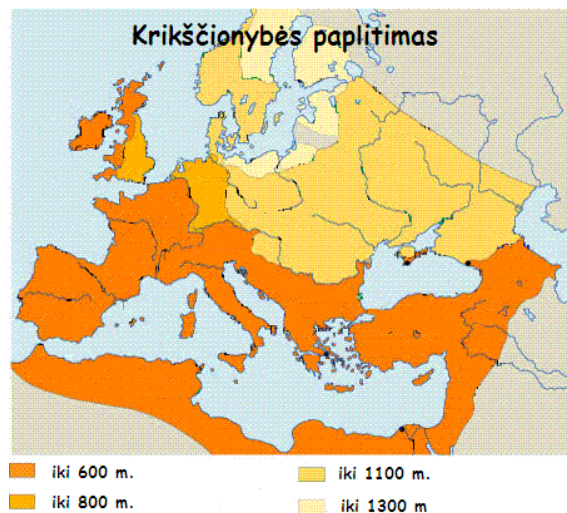

I-2. Europos christianizacija.

PAGALVOKIME

- Kurios priežastys lėmė krikščionybės pergalę senovės epochos pabaigoje ir vidurinių amžių pradžioje?
- Kiek teisingas teiginys, kad „krikščionybė — viduramžių Europos civilizacijos pagrindas“?

PABANDYKIME

Nustatykite, kurios dabartinės valstybės tapo krikščioniškomis iki 600 m.
iki 800 m.
iki 1100 m.
iki 1300 m.

PRISIMINKIME

Krikščionybė gimė Romos imperijoje. Po kelių šimtmečių ji tapo pagrindine irstančios Romos tradicija. Dar vėliau ji virto viduramžių Europos kertiniu akmeniu. Ne veltui dažnas istorikas Europos, arba Vakarų, civilizaciją ir šiandien vadina krikščioniškąja. Romai sukūrus pasaulinę valstybę, nusidriekusią nuo Britanijos salų iki Nilo upės ir nuo Atlanto vandenyno iki Eufrato upės, jos erdvėje pradėta skelbti Evangelija. Romos imperijoje ir už jos ribų kūrėsi krikščionių bendruomenės. Krikščionių tikėjimas į vieną Dievą griovė ligtolinę Romos valstybės religinę ir politinę sistemą. Todėl prasidėjo krikščionių persekiojimai. Tačiau išėjo priešingai – kiekvienas miręs už tikėjimą krikščionis tapdavo krikščionybės teisingumo įrodymu. Valdant imperatoriui Konstantinui Didžiajam krikščionybei sudarytos sąlygos laisvai skleistis visuomenėje. Kiek vėliau imperatorius Teodosijus I krikščionybei suteikė valstybinės religijos statusą. Valdovai ėmė remti krikščionybę. Didžiojo tautų kraustymosi metu krikščionių Bažnyčia vedė derybas su barbarais, gelbėjo miestus nuo plėšikavimo, dalijo maisto produktus, išlaikė ligonines, steigė mokyklas.

Bažnyčia steigė ir vienuolynus, kurie tapo dvasinės kultūros židiniais. Buvusios imperijos žemėse apsigyvenusios germanų tautos įkūrė savo, jau krikščioniškąsias karalystes. Krikščionybės įtaka viduramžių Europai nebuvo tokia stabili, kaip dažnai atrodo. Viena vertus, daugelis Europos tautų priėmė krikščionybę gana vėlai – IX a. ar net vėliau. Pavyzdžiui, 960 m. įvyko Danijos krikštavimas, 966 m. – Lenkijos krikštavimas, 988 m. – Kijevo Rusios krikštavimas. Greitesniam krikščionybės plitimui trukdė kovos su arabais, vengrais, turkais. Ilgą laiką viduramžių Europoje dar stipriai jaučiami pagonybės papročiai. Kita vertus, krikščionybę priėmusiose valstybėse bažnytinės įtakos srityje atsidadė visuomeninis gyvenimas. Jis viduramžiais buvo neatsiejamas nuo dvasinio gyvenimo. Krikščionybės įtaką kasdieniniam gyvenimui liudijo ir nuo VI amžiaus plitusi tradicija skaičiuoti metus nuo Kristaus gimimo. Ne tik atskiras žmogus, bet ir valstybė, jos politinis, visuomeninis gyvenimas turėjo vadovautis krikščionybės normomis. Jomis siekta grįžti visą viešąjį gyvenimą – švietimą, įstatymus, papročius, meną, amatus ar prekybą. Nepaklusniesiems, nesilaikantiems privalomų taisyklių, Bažnyčia taikė dvasines bausmes, iš kurių didžiausia buvo ekskomunikacija. Dar Romos imperijos laikais susiformavo samprata, jog už Dievo didybės įžeidimą priklauso ne mažesnė bausmė, negu už valdovo asmens įžeidimą. Palaipsniui apkaltintiems įvairiomis erezijomis pradėtos taikyti ne tik dvasinės, bet ir pasaulietinės bausmės. O jas skyrė pasaulietinė valdžia. Pavyzdžiui, Prancūzijos karalius Robertas II 1022 m. Orleane įsakė sudeginti 30 eretikų. Bažnyčia siekė sudaryti didelę krikščioniškųjų tautų imperiją su jos pateptu imperatoriumi, panašiai, kaip krikščioniškosios tautos sudarė vieną, popiežių vadovaujamą bendruomenę. Tačiau tam kliudė nesutarimai tarp Bažnyčios ir valstybės ar įvairios krizės pačios Bažnyčios viduje.

Regioninių bažnyčių dvasininkai buvo pavaldūs pasaulietinei valdžiai. Stojimą į dvasininkijos luomą sankcionavo karalius arba atitinkamos žemės valdovai. Vyskupijos buvo skirstomos ir užimamos ne pagal kanonų teisę, o karaliaus teikimu. Davę priesaiką, apdovanoti valdomis, vyskupai buvo valstybių valdininkijos dalis. Pasaulietinės valdžios įtaka dvasininkų luomą sukėlė didžiausią Šventosios Vokiečių imperijos ir Bažnyčios konfliktą — ginčą dėl investitūros.

Bažnyčios reformą X amžiuje pradėjusi Kliuni vienuolija siekė išvaduoti Bažnyčią iš valstybės įtakos, stoji už nepriklausomą nuo valstybės Bažnyčią. Labiausiai vienuoliai kritikavo Bažnyčios postų pardavimą, vyskupų skyrimą remiantis lenų privilegijomis, o ne kanonų teise. Popiežius Grigalius VII (buvęs Kliuni vienuolis Hildebrandas) Romos susirinkime 1075 m. įvedė celibatą ir draudimą prekiauti bažnytinėmis pareigybėmis. Taip pat jis paskelbė popiežiaus valdžios viršenybę prieš imperatoriaus valdžią. Kilus konfliktui su Henriku IV, šis ekskomunikavo ir imperijos gyventojus atleido nuo priesaikos valdovui. Viduramžių viduryje įvyko dar vienas nemalonus įvykis Bažnyčios istorijoje – skilimas. Nuo seno Rytų krikščionys priešinosi popiežių pretenzijoms į aukščiausią valdžią. Įvairūs teologiniai ginčai, popiežiui ir patriarchui atskyrus vienas kitą nuo Bažnyčios, XI a. viduryje atvedė į skilimą. Nuo tada prasidėjo dviejų pagrindinių krikščionybės krypčių – katalikybės ir stačiatikybės – istorija.

Šiuo skilimu Vakarų (katalikų) Bažnyčios vargai nesibaigė. Ji kuriam laikui buvo patekusi į pasaulietinių valdovų įtaką (Avinjono nelaisvė). O XIV a. pabaigoje–XV a. pradžioje katalikai vienu metu turėjo net tris popiežius. Be to, keletą šimtmečių vykęs įvairiausių

krypčių eretikų judėjimas (arijonai, valdiečiai, katarai, husitai ir t.t.) irgi klibino gana netvirtą Vakarų bažnyčios vienybę.

Tačiau ne tik pralaimėjimai, nesėkmės žymėjo Vakarų Bažnyčios kelią. Bažnyčios pakilimą, jos galią simbolizavo XI–XIII a. vykę Kryžiaus žygiai. Aišku, į Rytus (ir į Pabaltijį) žmonės vyko traukiami ir gana žemiškų paskatų. Tačiau mintis apie teisingą karą su kitatikiais, apie kovą dėl krikščionybės pergalės buvo tikrai ne paskutinė.

PRITAIKYKIME ŽINIAS

1. Nustatykite abiejų IV a. Romos imperatorių išleistų ediktų panašumus ir skirtumus. Įvertinkite, kodėl Bažnyčia imperatorius Konstantiną ir Teodosijų įvardijo epitetu „Didysis“.

Ištrauka iš imperatorių Konstantino ir Licinijaus edikto (313 m.)

Dabar visi tie, kurie nori prisijungti prie krikščionių praktikuojamos religijos, gali laisvai ir paprastai, nebijodami jokių trukdymų ir apsunkinimų, išpažinti ją... Tie, kurie nusipirko iš valstybės ar ko nors kito vietas, kuriose anksčiau krikščionys rinkdavosi, privalo jas jiems gražinti, nereikaludami pinigų ar kompensacijos, nevilkindami ir nesudarydami jokių kliūčių.

Ištrauka iš Teodosijaus I 380 m. išleisto edikto

Visos tautos, kurias valdo mūsų valdoviškasis maloningumas, mūsų valia privalo laikytis tos religijos, kurią Dievo apaštalas Petras, kaip iki dabar moko jo skelbiama religija, yra atnešęs romėnams. <...> Mes įsakome, kad visi, kurie laikosi šio įstatymo, save vadintų krikščionių katalikų vardu, o kiti, kurie, mūsų nuomone, yra kvailiai ir pamišėliai, prisiima eretiškojo mokyimo nešlovę, o jų sueigos negali vadintis bažnyčiomis; juos turi nubausti iš pradžių Dievo teismas, o paskui ir mūsų valios pareiškimu skirta bausmė, kadangi valdžią esame gavę dangaus nuožiūra.

2. Pagal žemiau pateiktus du šaltinius nurodykite valstybių (valdovų) christianizacijos priežastis. Kokiomis dar priežastimis galėtumėte papildyti šią informaciją?

Grigalius Tūrietis taip aprašė frankų valdovo Chlodvigo atsivertimą į krikščionybę:

Tačiau karalienė nesiliovė spyrusi jį pripažinti Tikrąjį Dievą ir atsakyti stabų. Bet jis vis tiek niekaip neatsivertė, kol galų gale sykį nepradėjo kariauti su alemanais. Tada bėda privertė jį išpažinti, ko jo širdis iki tol nepripažino. Kai abi kariuomenės stėjo į mūšį, prasidėjo baisios skerdynės, ir Chlodvigo kariams kilo pavojus, kad juos sumals į miltus. Tai matydamas, Chlodvigas pakėlė akis į dangų, jo širdis buvo sujaudinta, o akys pilnos ašarų, ir jis prabilo: „Jėzau Kristau, Klotilda sako, kad tu esi Gyvojo Dievo sūnus; sako, kad Tu teiki pagalbą ištiktiems nelaimės, atneši pergalę tiems, kurie tiki Tavimi. Nuolankiai prašau Tavo galingosios pagalbos. Jei padėsi man dabar įveikti šiuos priešus ir jei patirsiu tą galią, kurią sakosi patyrę Tau atsidavę žmonės, tai aš įtikėsiu Tave ir pasikrikštysiu Tavo Vardan.“

Anot metraščių, sprendimą apie tai, kurią religiją – judaizmą, islamą, Romos krikščionybę ar Bizantijos krikščionybę – pasirinkti, Kijevo kunigaikštis Vladimiras priėmė po pasiuntinių pranešimo grįžus iš Konstantinopolio:

Graikai nuvedė mus į pastatus, kur jie garbina savo Dievą, ir mes nebežinojom, ar esame žemėje, ar danguje. Nes žemėje nėra tokios puikybės ir grožybės, mes tik žinom, kad Dievas ten gyvena tarp žmonių, o jų apeigos yra gražesnės už kitų tautų apeigas. Ir tos grožybės mes negalim pamiršti.

3. Kurią vieną krikščionybės įsitvirtinimo viduramžių Europoje kliūtį atspindi abu žemiau pateikti šaltiniai?

Kai kurie vienuolio Hildebrando (popiežiaus Grigaliaus VII) pasiūlymai:

2. Tik Romos popiežiui priklauso „katalikiškojo“ („visuotinio“) titulas.
3. Tik Romos popiežius turi teisę skirti ir atšaukti vyskupus.
12. Romos popiežiui leista nušalinti imperatorius.
16. Tik Romos popiežius turi teisę sušaukti Visuotinį susirinkimą.
20. Niekas neturi teisės smerkti Šventojo sosto sprendimų.
22. Romos Bažnyčia niekada neklydo ir, kaip liudija Šventasis Raštas, negali klysti ir ateityje.
23. Negalima laikyti kataliku to, kuris prieštarauja Romos Bažnyčiai.
27. Romos popiežius turi teisę neteisų žmonių vasalus atleisti nuo duotosios ištikimybės priesaikos.

Imperatorius Frydrichas Barbarosa taip pagrindė savo valdžią

Karalystė ir imperija mums duota iš Dievo. Jeigu kas skelbia, kad imperatoriškąją karūną mes gavome iš senjoro popiežiaus malonės, tas prieštarauja dieviškajam planui...

4. Ką apie krikščionybės raidą viduramžiais gali papasakoti žemėlapis „Religijos ir tikėjimai viduramžių Europoje“?

